

Vízia novej koncepcie financovania a riadenia nezriadovanej regionálnej kultúry a kultúrneho dedičstva

Mgr. art. Andrej Štafura, PhD. -- Mgr. Martin Braxatoris, PhD.
Quirinus, o. z. -- Litovelská 624/3 -- 050 01 Revúca – www.csr.sk
a.stafura@gmail.com -- martin.braxatoris@gmail.com

Podakovanie za odborné konzultácie

Mgr. Ing. Michalovi Páleníkovi, PhD. Z Inštitútu zamestnanosti, o. z. – Povraznícka 11, 811 05 Bratislava,
www.iz.sk -- michal.palenik@iz.sk

1. Úvod

Predkladaná vízia nového financovania a riadenia nezriadovanej regionálnej kultúry a kultúrneho dedičstva má za cieľ pravidelne obnovovať kultúrne dedičstvo SR a spraviť z profesionálneho umenia bežnú súčasť života v každom regióne Slovenska, čo sa, žiaľ, v súčasnosti nedeje. V dôsledku aktuálneho stavu sa kultúra v regiónoch v lepšom prípade zamieňa za kultúrno-osvetovú činnosť.

Súčasný problémy:

Medzi najväčšie problémy či nedostatky súčasného systému riadenia a financovania nezriadovanej regionálnej kultúry a obnovy kultúrneho dedičstva možno zaradiť:

1. Značná odborná nekvalifikovanosť – v oblasti regionálnej kultúry (predovšetkým v obciach a mestách) sa dnes nekladie požiadavka na vzdelanie v príslušnej oblasti, výsledkom čoho v nej pôsobí manažment bez odborného základu a vysokej pridanej hodnoty (potrebná zmena zákona).
2. Prílišná rozdrobenosť riadenia a financovania – v súčasnosti na Slovensku existuje 2 890 obcí a každá z nich realizuje vlastnú kultúru politiku a financovanie kultúry (potrebná zmena, respektíve tvorba nového zákona).
3. Najväčší zdroj financovania FPU a OSSD je nedecentralizovaný – okrem toho, že systém prináša rôzne disparity, je aj neflexibilný (potrebná zmena zákona).

4. V súčasnosti v kultúre nefunguje viacdrojové financovanie, pričom chýbajú zdroje najmä zo súkromného sektora. Problémy nastávajú aj pri dotáciách zo strany VÚC, a to pri regiónoch, ktoré sú dnes v správe dvoch vyšších územných celkov (napr. Gemer či Spiš).
5. V kultúre aktuálne nemôžu vznikáť organizácie, ktoré by mali viacerých zriaďovateľov.

Dôsledky súčasného stavu:

1. Odhadovaný investičný dlh na obnove pamiatkového fondu predstavuje 1,8 – 5,5 mld. €¹
2. Vo väčšine regiónoch (mimo centier) je výstupom lokálnych kultúrnych inštitúcií kultúrno-osvetová činnosť. Táto skutočnosť sa prejavila aj v súčasnej dobe COVID – 19, keď umelecká obec prišla o drvivú väčšinu zákaziek práve z dôvodu, že sa profesionálne umenie koncentruje predovšetkým do hlavného mesta a z časti do krajských miest. Menšie centrá tak neposkytli dostatočný umelecký priestor na vykrytie zrušených produkcií vo veľkých centrách.
3. Každá obec ako aj každý zriaďovateľ si vytvára vlastnú kultúrnu politiku, pričom mnohokrát sa tieto zámery vôbec na regionálnej báze nezhodujú.
4. Doma ani v zahraničí nedochádza k prezentácii našej kultúry z pohľadu jednotlivých regiónov.

Potrebné zmeny:

Návrh najpotrebnejších zmien pre dosiahnutie väčšej funkčnosti systému:

1. kreovanie nových regionálnych kultúrnych organizácií na báze prirodzených regiónov (napr. ako OOCR²);
2. grantové financovanie cez FPU a OOSD sčasti presmerovať prostredníctvom regionálnych výziev (napr. výzva na Gemer, Liptov a pod.);
3. zákon o sponzoringu;

¹ Tamže, s. 10.

² Porovnaj: § 14 Zákona č. 1/2010 Z. z. o odpore cestovného ruchu: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2010/91/ZZ_2010_91_20200425.pdf (27. 5. 2020)

4. zavedenie viaczdrojového financovania;
5. prijatie zákona o umelcoch obsahujúceho o. i. definíciu umelca a požiadavku vzdelania v odbore umenia a kultúry pre vedenie nových kultúrnych inštitúcií.

1. Súčasný stav financovania ochrany pamiatkového fondu

Financovanie obnovy a preventívnej ochrany pamiatkového fondu sa realizuje najmä zo strany Ministerstva kultúry SR, VÚC, obcí a miest, ale aj cirkví či súkromného sektora. Investičný dlh v pamiatkovom fonde je však min. 1,8 až 5,5 mld. €.

- **Spôsoby financovania:**

MK SR (Obnovme si svoj dom): Ročný rozpočet tohto grantového projektu je na úrovni cca 13 mil. €, úspešnosť projektov kolíše, je na úrovni približne 20 %. Rovnako kolíše aj priemerné financovanie jedného projektu, ktoré je na úrovni cca 14 tis. € (Tabuľka 1).³

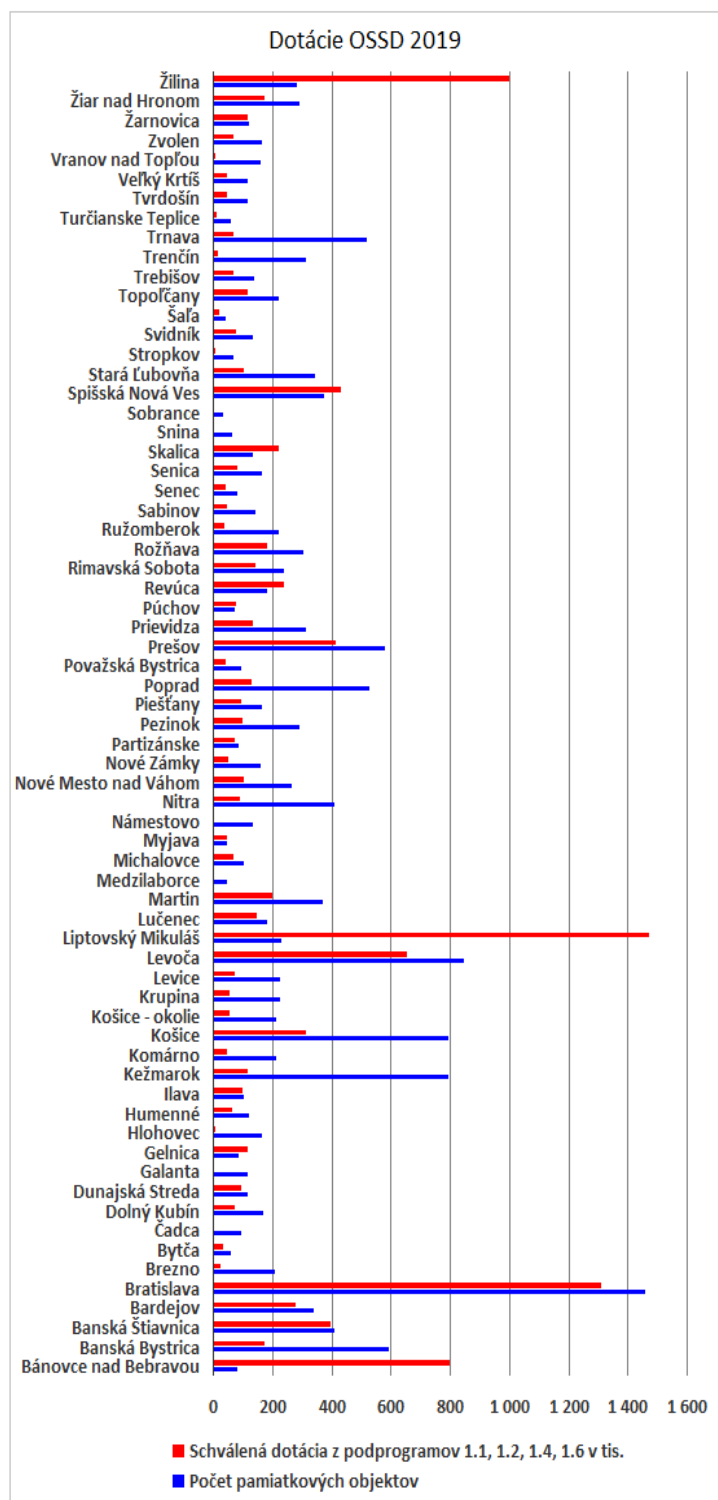
OSSD 2019	Žiadané v €	Udelené v €	% úspešnosti	Počet žiadostí	Priemer v € na jednu žiadosť
1.1	22 417 549,0	5 142 699,0	22,9	586	8 775,9
1.2	4 307 079,0	1 561 000,0	36,2	160	9 756,3
1.3	809 679,0	200 995,0	24,8	72	2 791,6
1.4	1 816 064,0	809 000,0	44,5	45	17 977,8
1.5	35 000,0	35 000,0	100,0	1	35 000,0
1.6	36 676 637,0	3 994 605,0	10,9	51	78 325,6
Spolu	66 062 008,0	11 743 299,0	17,8	915,0	12 834,2
OSSD 2018	Žiadané v €	Udelené v €	% úspešnosti	Počet žiadostí	Priemer v € na jednu žiadosť
1.1	22 271 356,0	5 186 700,0	23,3	560	9 262,0
1.2	3 916 488,0	1 785 650,0	45,6	155	11 520,3
1.3	810 995,0	506 850,0	62,5	64	7 919,5
1.4	2 169 810,0	847 378,0	39,1	51	16 615,3
1.5	111 000,0	111 000,0	100,0	1	111 000,0
1.6	25 430 680,0	4 939 196,0	19,4	37	133 491,8
Spolu	54 710 329,0	13 376 774,0	24,5	868	15 411,0

Tabuľka 1 Sumárne údaje z Obnovme si svoj dom – grantový systém MK SR

³ Porovnaj grantový systém MK SR, hlavne 2018 a 2019.

Podpora na jeden projekt z fondov EÚ je 1 365 128 eur a z Nórskeho fondu 498 239 eur, ide však o menší počet väčších projektov. Program Obnovme si svoj dom poskytuje rádovo menšie prostriedky, cca 14 tis. € na projekt, pričom podporuje reálne len malé a čiastkové obnovy, respektíve tento grantový systém môže komplexnú obnovu podporiť len z veľmi dlhodobého obdobia.⁴ Dôležité však je uvedomiť si, že ak pri reálnych investíciách cez OSSD, VÚC a so spolufinancovaním vlastníkov investujeme ročne cca 20 mil. € do obnovy kultúrneho dedičstva, ide o zmenšenie investičného dlhu len o 1,11 % – 0,36 % (pri dlhu 1,8 – 5,5 mld. €). Dané percentá vylepšujú len EÚ a Nórske fondy. Je však potrebné podotknúť, že degradácia viacerých kultúrnych pamiatok napreduje až geometrickým radom, čo každým dňom spôsobuje zánik a predraženosť obnovy časti nášho kultúrneho dedičstva. Zároveň pri danom stave riadenia a financovania budeme obnovovať kultúrne dedičstvo 90 až 275 rokov, avšak musíme započítať ešte infláciu a spomínanú degradáciu, z čoho vyplýva, že o značnú časť nášho kultúrneho dedičstva prídeme. Príčinou je, že v podstate každá pamiatka potrebuje svoju obnovu každých cca 30 – 50 rokov, a preto potrebujeme systém financovania, ktorý zabezpečí prirodzený cyklus obnovy hmotného kultúrneho dedičstva.

⁴ Porovnaj: Tamže, s. 48.

Obrázok 1 Sumár dotácie z OSSD 2019 za okresy

Pre nedostatok financií a ich centrálného delenia ide aj o disparitu voči počtu pamiatkových objektov v jednotlivých okresoch. Presné čísla za VÚC, obce, cirkvi nie sú za jednotlivé okresy dostupné.

2. Súčasný stav financovania nezriadovanej kultúry

Financovanie reálnych nezriadovaných umeleckých služieb v regiónoch sa deje najmä centrálnou prostredníctvom Fondu na podporu umenia so sídlom v Bratislave, v menšej miere cez VÚC, obce a súkromné zdroje.

Fond na podporu umenia (FPU) prideluje financie na projekty do jednotlivých regiónov prostredníctvom komisií, ktoré však (úplne prirodzene) nemôžu detailne poznať prostredie, štruktúru obyvateľstva a kultúrne i umelecké potreby konkrétneho regiónu. Aj preto je rozhodovanie jednotlivých členov komisií postavené len na analýze písomných projektov, ktoré o potrebách daného regiónu podávajú nedostatočné poznatky.

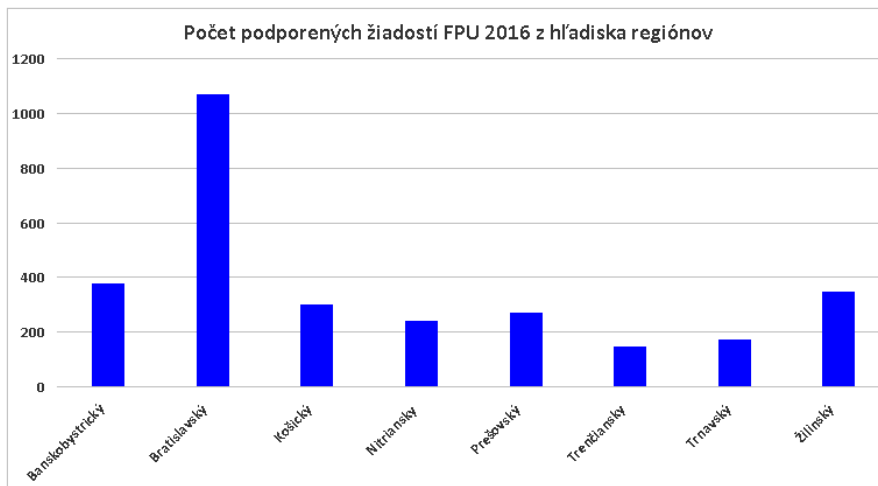
Problémom môže byť aj výrazná disparita/disproporcia obsadenia komisií za jednotlivé kraje (Obrázok 2⁵).

Ďalším významným problémom je skutočnosť, že žiadosti sa na FPU nepodávajú na základe regionálnosti, ale na základe projektového zámeru – dramaturgie. To spôsobuje významný problém v súťaži, pretože sa porovnávajú projekty, ktoré sú vo svojej podstate neporovnateľné. Napr. projekt z bratislavského centra, kde sa očakáva veľmi kvalitná a špecifická dramaturgia vzhľadom na to, že tieto podujatia dopĺňajú produkciu štátnych inštitúcií ako Slovenská filharmónia, Slovenské národné divadlo a iné profesionálne divadlá, Slovenské národné múzeum a pod., súťaží s projektom z regiónu. Často ide o úplne iné dramaturgické ciele, regionálne projekty však nie sú mnohokrát podporené. Okrem tejto nerovnosti dochádza aj k nezmyselnému konkurenčnému boju medzi jednotlivými regiónmi, hoci každý z nich by mal mať rovnakú šancu na kultúrny rozvoj a hlavne by sa mal aj kultúrne rozvíjať. Súčasný stav je taký, že z FPU získava prostriedky najviac Bratislavský samosprávny kraj, a to vyše 50 %, respektíve okres Bratislava a hlavné mesto kultúry za konkrétny rok dostáva vyše 15 € na obyvateľa. Väčšina okresov pritom dostáva menej ako 3 € a jedna tretina okresov menej ako 1 € na obyvateľa (Porovnaj: Obrázok 3 – 5). Samotný priemer na jedného obyvateľa za rok 2019 vychádza na 3,7 €.

⁵ Porovnaj Výročná správa Fondu na podporu umenia za rok 2017. Bratislava, apríl 2018, <https://fpu.sk/attachments/article/169/Vyroczna%20sprava%202017.pdf> (13. 5. 2020, s. 13).

Obrázok 2 Regionálne zastúpenie hodnotiteľ'ov FPU⁶

Obrázok 3 Rozdelenie grantov FPU za rok 2017⁷

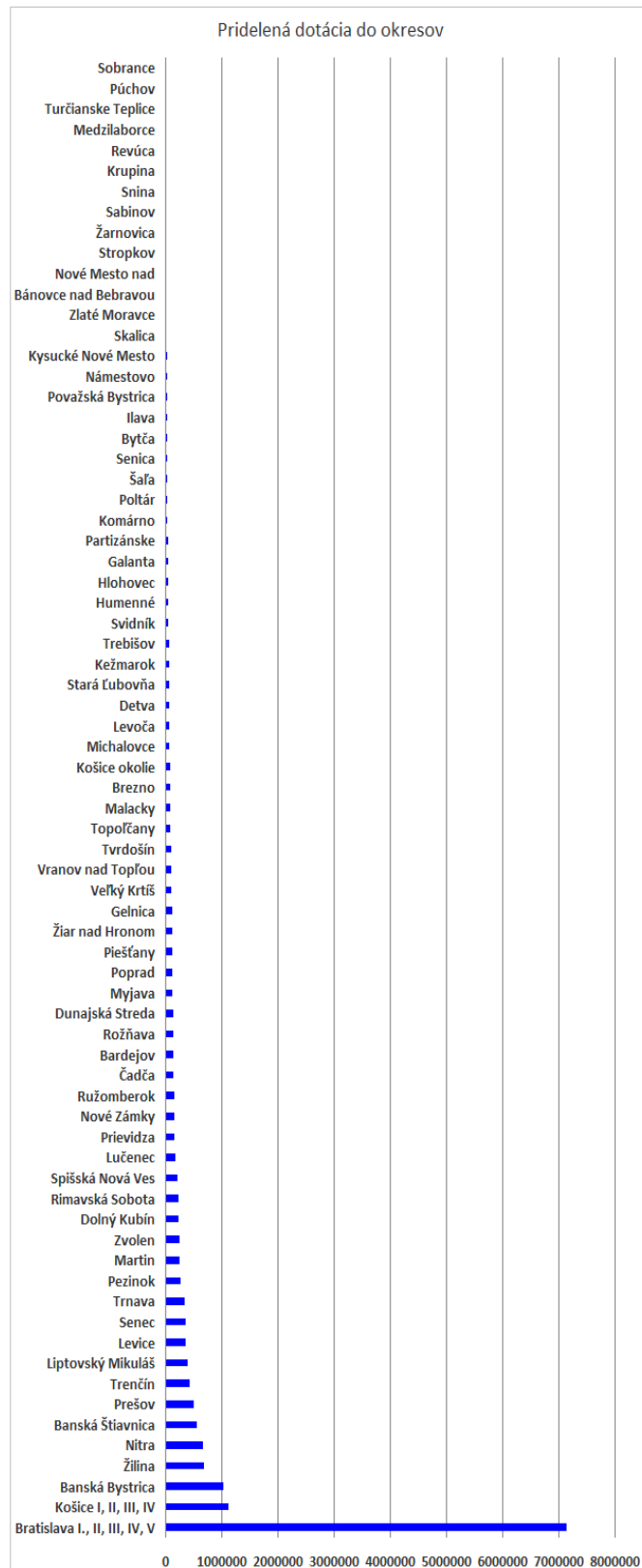
FPU dáva vo výročnej správe (ktorá má stále inú formu dát a nespĺňa formu open data) informácie len o počte schválených žiadostí pre jednotlivé kraje, ale nie už pre jednotlivé okresy. Nie je teda možné zistiť, aká podpora smerovala do regiónov a do centier – krajských miest (len na základe Zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám). Financie sa nerozdeľujú pre regióny, čo je najväčší problém rozvoja regionálnej kultúry. Je potrebné však najprv definovať, čo je prirodzený región.

⁶ Výročná správa Fondu na podporu umenia za rok 2016. Bratislava, apríl 2017.

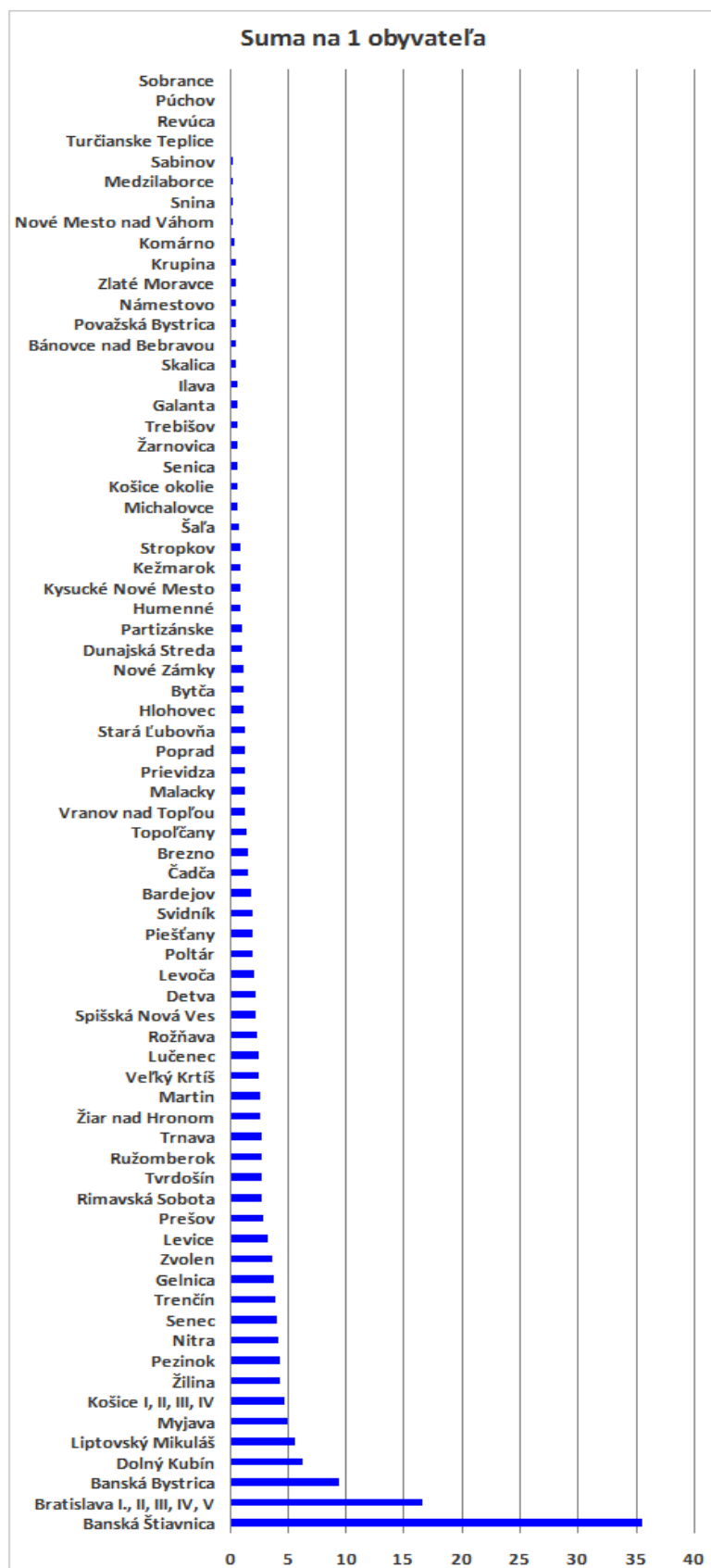
https://www.fpu.sk/attachments/article/169/Vyroczna_sprava_2016_FINAL.pdf (14. 5. 2020, s. 12).

⁷ Výročná správa Fondu na podporu umenia za rok 2016. Bratislava, apríl 2017.

https://www.fpu.sk/attachments/article/169/Vyroczna_sprava_2016_FINAL.pdf (14. 5. 2020, s. 17).

Obrázok 4 Rozdelenie grantov FPU na okresy v roku 2018

Obrázok 5 Rozdelenie grantov FPU 2019 na počet obyvateľov v okrese

Na úrovni VÚC prebieha rozhodovanie prostredníctvom komisií zložených mnohokrát z poslancov za jednotlivé okresy. Problémom býva často odbornosť poslancov, zároveň aj skutočnosť, že sa o danú podporu uchádzajú najmä mestá a obce, v ktorých sú poslanci zároveň štatutármi. Nájdu sa však aj VÚC, v ktorých sú na rozdeľovanie zriadené odborné komisie, napr. Bratislavský samosprávny kraj.⁸

V obciach a mestách rozhodujú o rozpočtoch príspevkových a rozpočtových organizácií poslanci na návrh obecných či mestských úradov. Grantové systémy pre neinštitucionalizované umelecké celky či jednotlivcov takmer neexistujú, deje sa to najmä prostredníctvom politických orgánov, čo deformuje rozhodovací proces a zasahuje do slobody kultúry – umenia. Zároveň je významný problém s financovaním kultúry napr. v susednej obci zo strany mesta, keďže financie sa musia dávať len do územia – katastra obce či mesta. Súčasne je potrebné uviesť, že v týchto inštitúciách v drvivej väčšine nie sú zamestnávajú odborníci, hlavne z oblasti umenia, respektíve umelci či historici a pod. Ako paradox možno vnímať aj existenciu dvoch gemerských osvetových stredísk, Gemersko-malohontského osvetového strediska v Rimavskej Sobote a Gemerského osvetového strediska v Rožňave, každé založené iným VÚC. Ak odhliadneme od rôznej koncepcie rozvoja „gemerskej“ kultúry a vzájomnej „prirodzenej“ konkurencie jednotlivých organizácií, súčasný stav azda ani nedovolí „kultúrne“ podporiť napr. Ochtinskú aragonitovú jaskyňu, ku ktorej už samotná prístupová cesta vedie cez dva vyššie územné celky – jedna polovica cesty patrí Košickému a druhá Banskobystrickému samosprávnemu kraju, pričom cesta má aj ďalších vlastníkov.

Súčasťou financovania kultúry bývajú aj súkromné finančné zdroje. V malých obciach či regiónoch je však nedostatok súkromných zdrojov. Len výnimočne sú v regiónoch (nie v krajských mestách) pravidelne a v dostatočnej miere financované nezávislé kultúrne inštitúcie.

⁸ Porovnaj Dotácie Bratislavského samosprávneho kraja: <https://bratislavskykraj.sk/urad-bsk/dotacie/> (29. 5. 2020), Napriek úsporám v rozpočte myslíme aj na kultúru. BratislavskyKraj, 26. 5. 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=owo2UsqoFdI> (29. 5. 2020).

3. Ako dosiahnuť výraznú pozitívnu zmenu?

- **Zmena riadenia kultúry – kreovanie novej regionálnej kultúrnej organizácie**

Súčasná cca 30-ročná prax riadenia regionálnej kultúry ako takej sa neosvedčila, keďže máme len pri pamiatkovom fonde miliardové investičné dlhy. Centrálny, ako aj príliš lokálny charakter riadenia (obec, či mesto) nepriniesol požadované výstupy. Z toho dôvodu navrhujeme de/centralizáciu regionálnej kultúry na úroveň prirodzeného regiónu alebo oblasti, napr. Gemer, Spiš, Novohrad, Pohronie a pod. Na základe vyššie uvedeného navrhujeme vznik novej *regionálnej kultúrnej organizácie* (Např. Regionálna kultúrna organizácia Gemer). Organizácia bude mať v náplni práce prezentovať profesionálne umenie vychádzajúce z regiónu, ako aj výskumným spôsobom získať všetky poznatky, ktoré sa budú dať profesionálne a aj na medzinárodnej úrovni prezentovať o konkrétne spravovanom regióne. Organizácia sa v jednotlivých regiónoch stane centrom a zároveň agentúrou pre nezriaďovanú kultúru a obnovu kultúrneho dedičstva. Organizácia bude spolupracovať s kultúrnymi, umeleckými i vzdelávacími inštitúciami a jednotlivcami v danom regióne. Zároveň zriadi vlastný grantový systém pre obnovu kultúrneho dedičstva, umenie, výskumnú, kultúrnu, umeleckú, edičnú a organizačnú činnosť. Organizácia tak bude môcť prierezovým spôsobom efektívnejšie a účinnejšie prepájať, finančne podporovať a využívať aktivity kultúrnych, umeleckých i vzdelávacích inštitúcií v regióne, ktoré majú rozličného zriaďovateľa, v prospech spoločného cieľa – zachovania, rozvoja a prezentácie profesionálneho kultúrneho, umeleckého a vedeckého potenciálu jednotlivých regiónov.

Doménou obcí by bola kultúrno-osvetová činnosť a hlavne rozvoj lokálnych kultúrnych tradícií.

V tomto kontexte by sa mohli na novú formu „transformovať“ aj dnes fungujúce osvetové strediská, ktoré zriaďuje VÚC, pričom svoju doterajšiu činnosť si rozdelia medzi novú organizáciu a primárnu samosprávu (obce a mestá). Získalo by sa do systému viac financií.

- **Regionálna kultúrna organizácia**

- a) Regionálna kultúrna organizácia bude právnická osoba založená podľa zákona, ktorá bude podporovať a vytvárať podmienky na rozvoj profesionálneho

umenia a obnovu kultúrneho dedičstva na svojom území, chráni záujmy svojich členov a to aj v kontexte rozvoja cestovného ruchu.

- b) Regionálna kultúrna organizácia bude mať neziskový charakter, výnosy budú jej príjmami a nebudú sa rozdeľovať medzi členov.

- **Založenie regionálnej kultúrnej organizácie:**

- a) Regionálnu kultúrnu organizáciu by mohli založiť obce a mestá, fyzické a právnické osoby, cirkvi, neziskový sektor, VÚC
- b) Založenie sa musí diať na báze prirodzených regiónov Slovenska. Tu je potrebné definovať minimálne rozsah jednotlivých prirodzených regiónov, keďže ich hranice sa v minulosti menili⁹.

- **Práva a povinnosti regionálnej kultúrnej organizácie**

- a) Vytvára podmienky pre rozvoj profesionálneho umenia v regióne a obnovu kultúrneho dedičstva
- b) Vytvorí vlastnú regionálnu koncepciu rozvoja kultúry a to predovšetkým v oblasti profesionálneho umenia a obnovy kultúrneho dedičstva
- c) Vytvorí vlastný grantový systém v oblasti umenia a teda na podporu nezávislých umelcov, ktorí pôsobia, alebo chcú svoj umelecký projekt realizovať v spravovanom regióne
- d) Vytvorí vlastný grantový systém v oblasti obnovy kultúrneho dedičstva

⁹ Porovnaj Dušan Sloboda: Slovensko. Kraje alebo župy? Komunálne výskumné a poradenské centrum, n. o. Piešťany, 2014: https://www.komunal.eu/images/pdf/Slovensko_kraje_alebo_zupy_2014.pdf

- **Vedenie a personálne obsadenie organizácií**

- a) Personálne obsadenie je potrebné podmieniť príslušným vzdelaním v kultúrno-manažérskejších, umeleckých a umenovedných odboroch.
- b) Valné zhromaždenie členov
- c) Predstavenstvo (mandát napr. 5 rokov) – predsedom predstavenstva by sa mohol stať len ten, ktorého projekt bude úspešný na FPU a OSSD. Zároveň na návrh predsedu predstavenstva budú schvaľovaní ďalší členovia predstavenstva.
- d) Dozorná rada (FPU, MK SR, PÚ SR, VÚC, zástupca zriaďovateľov)

- **Rozpočet a účtovníctvo regionálnej kultúrnej organizácie**

- a) Rozpočet regionálnej kultúrnej organizácie sa skladá z vlastných členských príspevkov, sponzorských darov, vlastných výnosov z činnosti, regionálneho grantový príspevku z Fondu na podporu umenia a grantového systému Ministerstva kultúry SR.
- b) Regionálny grantový príspevok zo strany FPU a OSSD (Z nášho pohľadu navrhujeme oba fondy zlúčiť do jedného *Fondu na podporu umenia a kultúrneho dedičstva* – FPUKD. Ak k udeleniu grantu nepríde, financie sa ponechajú a rozdelia v dnešnom grantovom systéme). Ak by došlo k zlúčeniu týchto fondov, tak by sa mohli financie využiť ešte lepšie, pretože by v prvých rokoch mohlo dôjsť napr. k masívnejšiemu investovaniu do obnovy kultúrneho dedičstva, pretože financie na umenie by sa vo väčšej miere čerpali len postupne, regionálna kultúrna organizácia získa na viacročné obdobie, napr. 5 rokov ako by bol mandát výkonného riaditeľa, po úspešnom obhájení rámcového projektu na celé obdobie
- c) Oblastná organizácia vedie účtovníctvo podľa osobitného predpisu.¹⁰

- **Definovanie potreby výšky financovania**

Samotné definovanie potrebnej výšky financovania sme vykonali na základe doterajších žiadostí o podporu FPU a grantového systému MK SR – OSSD. Aj keď možno

¹⁰) Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

predpokladať, že pri navýšení rozpočtu v budúcnosti by došlo aj k navýšeniu žiadostí o dotáciu, je potrebné uviesť, že i Slovensko má len istú absorpčnú umeleckú kapacitu. Aj dnes máme množstvo kultúrnych podujatí v regiónoch, avšak potrebujeme zmeniť ich štruktúru a kvalitu, respektíve dostať z nich vysokú pridanú hodnotu, čo je možné len väčšou profesionalizáciou v každej oblasti.

Pri FPU za rok 2019 je žiadaná suma cca 67 mil. €¹¹ a z OSSD je za rok 2019 žiadaných takmer 66 mil. €¹², v podstate ide spolu o 133 mil. €. Rok predtým išlo pri FPU 53 mil. €¹³ a pri grantovom systéme OOSD to bolo 55 mil. €,¹⁴ teda spolu 108 mil. €.

Na základe existujúcej praxe, keď projekty sú spravidla realizovateľné aj pri úrovni 70 – 80 % financovania plánovaných projektových nákladov, možno usúdiť, že pri takomto podiele financovania (i bez spolufinancovania) a teda sume 100 mil. € môžu projekty úspešne prebiehať. Miera spolufinancovania by mohla byť nižšia pre zakladateľov organizácie ako pre nečlenov, čo by predstavovalo motivačný prvok k členstvu a odvádzaniu členských príspevkov. Z vyššie uvedených dôvodov tak sumu 100 mil. € považujeme za primeranú.

Na druhej strane, dnes v systéme máme približne nasledujúci balík financií:

- Fond na podporu umenia: 20 mil. €¹⁵ + 10 mil. v súčasnej dobe pre COVID - 19¹⁶
- MK SR - Obnovme si svoj dom: cca 14 mil. €¹⁷
- MK SR - Fond na podporu kultúry národnostných menšín: cca 10 mil.€
- Hudobné centrum: cca 1,45 mil. €¹⁸

¹¹ Porovnaj Výročná správa Fondu na podporu umenia za rok 2019. Bratislava, marec 2020: <https://www.fpu.sk/attachments/article/169/Vyrocn%C3%A1%20sprava%202019.pdf> (14. 5. 2020, s. 19).

¹² Porovnaj Štatistiky 2019 (MK SR): https://dotacie.culture.gov.sk/granty2019/statistiky_verejne.php (14. 5. 2020), Tabuľka 1.

¹³ Porovnaj Výročná správa Fondu na podporu umenia za rok 2018. Bratislava, marec 2019: https://www.fpu.sk/attachments/article/169/Vyrocn%C3%A1%20sprava%202018_14032019_final.pdf (14. 5. 2020, s. 18).

¹⁴ Porovnaj Štatistiky 2019 (MK SR): https://dotacie.culture.gov.sk/granty2018/statistiky_verejne.php (14. 5. 2020), Tabuľka 1.

¹⁵ Porovnaj Výročná správa Fondu na podporu umenia za rok 2019. Bratislava: <https://www.fpu.sk/attachments/article/169/Vyrocn%C3%A1%20sprava%202019.pdf> (14.5.2020, s. 30).

¹⁶ <http://www.culture.gov.sk/aktuality-ministerstva-kultury-36.html?id=2260>

¹⁷ Porovnaj: Tabuľka č. 1 Sumárne údaje z Obnov si svoj dom - grantový systém MK SR

¹⁸ Porovnaj Kontrakt Hudobného centra. Kontrakty na rok 2020 uzatvorené medzi MK SR a rozpočtovými a príspevkovými organizáciami v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR: <http://www.culture.gov.sk/organizacie-ministerstva/kontrakty/rok-2020-363.html> (14. 5. 2020, s. 2).

- Hudobný fond: cca 550 000 €¹⁹
- Literárny fond: cca 1,4 mil. €²⁰
- Fond výtvarných umení: cca 200 000€ (?)²¹
- VÚC – Osvetové strediská (celé Slovensko): cca 10 mil. € (?)²²
- VÚC – grantový systém na kultúru a kultúrne dedičstvo: cca 2,3 mil. € (?)²³
- Spolu: cca **70 mil. €**

Realisticky by sme vedeli financie rozdeliť na väčšiu časť priamo pre prirodzené regióny a menšia, ako v súčasnosti, pre žánrové výzvy.

- **Rozdelenie financií**

Núka sa otázka, ako spravodlivo rozdeliť finančné zdroje medzi jednotlivé regióny. V rámci predbežnej vízie možno uvažovať o hrubom vzorci, ktorý si vyžaduje jemnejšie dopracovanie so zohľadnením množstva ďalších faktorov (stav pamiatok, ich kultúrna hodnota, nákladnosť údržby a rekonštrukcie, už zrealizované a i.). Za základné parametre však možno považovať: 1. počet obyvateľov ako primárnych adresátov kultúrnych aktivít a predmetov kultúrneho dedičstva a 2. počet pamiatkových objektov, ktoré predstavujú kultúrnu hodnotu per se. Vzhľadom na početnosť prípadov, keď si rozvoj kultúrnych aktivít vyžaduje investície do objektov materiálneho kultúrneho dedičstva, navrhujeme predbežne vychádzať z kľúča: **2 tretiny na obyvateľa/okres/rok a 1 tretinu na počet pamiatkových objektov/okres/rok**. Tento pomer sa javí ako najvýhodnejší z dôvodu, že niektoré okresy majú historicky množstvo pamiatok, ale dnes majú nízky počet obyvateľstva, čo by sa prejavilo na nízkej dotácii. Pri tomto pomere to vychádza pre každý okres progresívne.

- Ak vychádzame z **50 mil. €** na jeden rok, tak **37,5 mil. €** navrhujeme dať na umenie ako aj správu a **12,5 mil. €** na kultúrne dedičstvo.

¹⁹ Porovnaj Hudobný fond. Správa o činnosti 2019:

https://www.hf.sk/doc/2019_Sprava_o_cinnosti_za%20rok_%202019.pdf (14. 5. 2020, s. 18).

²⁰ Porovnaj Správa o činnosti Literárneho fondu v roku 2018. V Bratislave, 12. 02. 2019:

http://litfond.sk/subory/Spr%C3%A1va_o_%C4%8Dinnosti_LF_v_r._2018_-_roz%C5%A1%C3%ADren%C3%A1.pdf (14.5.2020, s. 72).

²¹ Porovnaj Fond výtvarných umení. Výročná správa. Podporná činnosť – 2019.

http://www.fvu.sk/cms_files/Dokumenty/Vrone_spravy/Sprava_2019_Podporna_innos_1.pdf (14. 5. 2020, s.1).

²² Porovnaj: webové stránky VÚC.

²³ Porovnaj: webové stránky VÚC.

Detailný návrh konkrétnej podoby tohto kľúča by však mal vziť z práce expertnej skupiny či poradného orgánu, ktorý by bol poverený návrhom reformy financovania a riadenia regionálnej kultúry.

Z tejto formy rovnako vyvstáva otázka, koľko financií prideliť na jeden pamiatkový objekt a na jedného obyvateľa. Mohlo by to byť napr.:

1. **6,88 €** na jedného obyvateľa (celá SR: 5 450 421²⁴) pri každom okrese (zo súčasného priemeru 3,7 €, pričom jedna tretina okresov získava z FPU pod 1 €).
2. **730 €** na jeden pamiatkový objekt (celá SR: 17 103²⁵). Keďže je požiadavka aj na finančnú flexibilitu, uvádzaný pomer by nemal byť fixný, čiže ak sa organizácia rozhodne presunúť financie na kultúrne dedičstvo, môže tak po schválení napr. správnej rady urobiť, rovnako aj späťne. Je samozrejmé, že aj daný systém musí mať rozpätie, aby sa zamedzilo prípadnému radikálnemu obmedzeniu financovania umenia alebo kultúrneho dedičstva; napr. 25 % prostriedkov by bolo možné presunúť z umenia na kultúrne dedičstvo. Zároveň by sme tak získali v prvých rokoch možnosť investovať do kultúrneho dedičstva až 50 % rozpočtu (25 mil. €), čo by znížilo čas odstránenia dolnej hranice investičného pamiatkového dlhu približne na 72 rokov (bez započítania inflácie a ďalšej rýchlej degradácie tohto kultúrneho dedičstva), pričom by išlo o investície na úrovni 1,4 % z uvádzaného najnižšieho pamiatkového dlhu. Pri využití aj EÚ a Nórskeho grantov by sme mohli minimalizovať zoznam kriticky ohrozených pamiatok a dostať investície do obnovy na úroveň cca 2,77% pamiatkového dlhu, t. j. cca 50 mil. € ročne, a posun odstránenia dlhu na 36 rokov. Výška ročných investícií (cca 90 mil.€) do obnovy kultúrneho dedičstva okolo 5% z výšky minimálneho pamiatkového dlhu (1,8 mld. €) by priniesla výrazné zníženie pamiatkového dlhu, ktoré by bolo zároveň dlhodobo udržateľné. Samozrejme, toto konštatovanie platí pri navýšenom finančnom krytí popísaného systému financovania.

²⁴ Porovnaj Počet obyvateľov podľa pohlavia – SR, oblasti, kraje, okresy, mesto, vidiek (ročne). STATdat.: http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID%28%22i362DCE4D88EC4E13A9EE8526B286D18B%22%29&ui.name=Po%20obyvate%20beov%20pod%20pohlavia%20SR%20oblasti%20kraje%20okresy%20mesto%20vidiek%28ro%20dne%20%205bom7102r%20&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html&run.outputLocale=sk (14. 5. 2020).

²⁵ Porovnaj Evidencia národných kultúrnych pamiatok na Slovensku: <https://www.pamiatky.sk/sk/page/evidencia-narodnych-kulturnych-pamiatok-na-slovensku> (14. 5. 2020).

- Je prirodzené, že tieto údaje každý rok budú mierne kolísať. Je možné samozrejme nájsť aj iný prepočet, respektíve sa dá zahrnúť aj údaj o huteľných kultúrnych pamiatkach, ktorý je z bezpečnostných dôvodov neverejný. Štát môže napr. dofinancovať príplatkom napr. za UNESCO a pod..
- Pre rôzne havárie, spôsobené napr. živelnými pohromami či jednoducho nepriaznivými poveternostnými podmienkami, dochádza tiež k rôznym poškodeniam pamiatok. Finančné prostriedky, ktoré sa nevyčerpajú, by tak boli presunuté do rezervného fondu organizácie, ktorý bude slúžiť predovšetkým na odstraňovanie takýchto stavov.

Okres	Počet obyvateľov	Počet pamiatkových objektov	Na umenie a správu, €	Na pamiatky, €	Financie spolu, €
Bratislava I., II, III, IV, V	432 864	1460	2 978 104	1 065 800	4 043 904
Malacky	73 985	186	509 017	135 780	644 797
Pezinok	64 697	292	445 115	213 160	658 275
Senec	88 052	84	605 798	61 320	667 118
Trenčín	114 376	314	786 907	229 220	1 016 127
Bánovce nad Bebravou	36 379	84	250 288	61 320	311 608
Ilava	59 300	104	407 984	75 920	483 904
Myjava	26 456	47	182 017	34 310	216 327
Nové Mesto nad Váhom	62 532	267	430 220	194 910	625 130
Partizánske	45 704	87	314 444	63 510	377 954
Považská Bystrica	62 526	97	430 179	70 810	500 989
Prievidza	134 238	315	923 557	229 950	1 153 507
Púchov	44 371	74	305 272	54 020	359 292
Nitra	161 441	412	1 110 714	300 760	1 411 474
Komárno	101 923	216	701 230	157 680	858 910
Levice	111 125	227	764 540	165 710	930 250
Nové Zámky	139 432	161	959 292	117 530	1 076 822
Šaľa	51 802	42	356 398	30 660	387 058
Topoľčany	70 316	223	483 774	162 790	646 564
Zlaté Moravce	40 633	174	279 555	127 020	406 575
Trnava	132 130	521	909 054	380 330	1 289 384
Dunajská Streda	121 891	120	838 610	87 600	926 210
Galanta	94 005	119	646 754	86 870	733 624
Hlohovec	45 082	167	310 164	121 910	432 074
Piešťany	62 879	167	432 608	121 910	554 518

Senica	60 473	168	416 054	122 640	538 694
Skalica	47 131	134	324 261	97 820	422 081
Košice I, II, III, IV	238 757	796	1 642 648	581 080	2 223 728
Košice okolie	128 955	214	887 210	156 220	1 043 430
Gelnica	31 842	88	219 073	64 240	283 313
Michalovce	110 662	107	761 355	78 110	839 465
Rožňava	62 286	306	428 528	223 380	651 908
Sobrance	22 849	37	157 201	27 010	184 211
Spišská Nová Ves	99 652	374	685 606	273 020	958 626
Trebišov	105 411	140	725 228	102 200	827 428
Prešov	175 038	583	1 204 261	425 590	1 629 851
Bardejov	77 777	343	535 106	250 390	785 496
Humenné	62 198	123	427 922	89 790	517 712
Kežmarok	74 937	797	515 567	581 810	1 097 377
Levoča	33 696	841	231 828	613 930	845 758
Medzilaborce	11 896	46	81 844	33 580	115 424
Poprad	104 837	530	721 279	386 900	1 108 179
Sabinov	60 378	146	415 401	106 580	521 981
Snina	36 358	66	250 143	48 180	298 323
Stará Ľubovňa	53 949	347	371 169	253 310	624 479
Stropkov	20 622	71	141 879	51 830	193 709
Svidník	32 644	136	224 591	99 280	323 871
Vranov nad Topľou	80 692	161	555 161	117 530	672 691
Žilina	157 807	283	1 085 712	206 590	1 292 302
Bytča	30 869	62	212 379	45 260	257 639
Čadča	90 208	98	620 631	71 540	692 171
Dolný Kubín	39 496	169	271 732	123 370	395 102
Kysucké Nové Mesto	32 938	17	226 613	12 410	239 023
Liptovský Mikuláš	72 305	231	497 458	168 630	666 088
Martín	96 505	372	663 954	271 560	935 514
Námestovo	62 448	135	429 642	98 550	528 192
Ružomberok	56 747	223	390 419	162 790	553 209
Turčianske Teplice	15 888	62	109 309	45 260	154 569
Tvrdošín	36 157	117	248 760	85 410	334 170
Banská Bystrica	110 941	593	763 274	432 890	1 196 164
Banská Štiavnica	16 103	411	110 789	300 030	410 819
Brezno	61 630	209	424 014	152 570	576 584
Lučenec	73 590	182	506 299	132 860	639 159
Detva	32 135	48	221 089	35 040	256 129
Krupina	22 225	227	152 908	165 710	318 618
Poltár	21 545	27	148 230	19 710	167 940
Revúca	39 736	184	273 384	134 320	407 704
Rimavská Sobota	84 270	241	579 778	175 930	755 708

Veľký Krtíš	43 683	118	300 539	86 140	386 679
Zvolen	68 832	164	473 564	119 720	593 284
Žarnovica	26 193	122	180 208	89 060	269 268
Žiar nad Hronom	46 991	294	323 298	214 620	537 918
Spolu	5 450 421	17 103	37 498 896	12 485 190	49 984 086

Tabuľka 2 Návrh prerozdelenia minimálnych financií (50 mil. €) pre každý okres

Pri kultúrnom dedičstve väčšieho charakteru (ako veľké kaštiele a pod.) by sme potrebovali dofinancovanie z fondov EÚ či z Nórskeho finančného mechanizmu a pod.

- **Odkiaľ získame zdroje financovania cca 50 mil. €**

Zlúčením nižšie uvedených organizácií a ich rozpočtových prostriedkov, ktoré už dnes každoročne smerujú do kultúry, získame **prvých 25 mil. €**. Zákonnou možnosťou by sa vytvorila možnosť realizovania spoločných grantových výziev – čiže FPÚ, OSSD a príslušné VÚC. Ako zastrešujúcu organizáciu predpokladáme jeden výsledný fond, ktorý by tieto zdroje získal a následne prerozdelený formou grantov pre jednotlivé regionálne kultúrne organizácie. Po získaní dostatočných bodov za grant by určené prostriedky pre konkrétny región boli plne nárokovateľné. Zdroje fondov, teda zákonom určených príspevkov, by mohli z časti slúžiť na každoročné odmeňovanie najlepších projektov, či už umeleckých (v rátane reštaurátorských) alebo vedeckých. Tieto prostriedky by spravoval FPU. Ak by sa zlúčenie fondov nebolo možné, zákonom sa môže povinnosť regionálnych príspevkov zaviesť pre jednotlivé fondy.

1. Fond na podporu umenia: 20 mil. €²⁶ + 10 mil. v súčasnej dobe pre COVID - 19²⁷
2. MK SR - Obnovme si svoj dom: cca 14 mil. €²⁸
3. MK SR - Fond na podporu kultúry národnostných menšín: cca 10 mil.€
4. Hudobné centrum: cca 1,45 mil. €²⁹

²⁶ Porovnaj Výročná správa Fondu na podporu umenia za rok 2019. Bratislava: <https://www.fpu.sk/attachments/article/169/Vyroчна%20sprava%202019.pdf> (14.5.2020, s. 30).

²⁷ <http://www.culture.gov.sk/aktuality-ministerstva-kultury-36.html?id=2260>

²⁸ Porovnaj: Tabuľka č. 1 Sumárne údaje z Obnov si svoj dom - grantový systém MK SR

²⁹ Porovnaj Kontrakt Hudobného centra. Kontrakty na rok 2020 uzatvorené medzi MK SR a rozpočtovými a príspevkovými organizáciami v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR: <http://www.culture.gov.sk/organizacie-ministerstva/kontrakty/rok-2020-363.html> (14. 5. 2020, s. 2).

5. Hudobný fond: cca 550 000 €³⁰
6. Literárny fond: cca 1,4 mil. €³¹
7. Fond výtvarných umení: cca 200 000€ (?)³²
8. VÚC – Osvetové strediská (celé Slovensko): cca 10 mil. € (?)³³
9. VÚC – grantový systém na kultúru a kultúrne dedičstvo: cca 2,3 mil. € (?)³⁴
10. Spolu: cca **70 mil. €**

Druhá polovica príjmov (**d ďalších cca 25 mil. €**) by mohla byť motivačná a teda rozdelená na 1/3 zo strany zriaďovateľov a 2/3 zo strany štátu, teda cez FPU, OSSD. Tento model by mohol byť zároveň progresívny, podľa výšky vkladu obcí a ďalších zakladateľov štát dá dvojnásobnú sumu ich investície. (Tento model by bol reálny pre obce, pretože niektoré veľmi malé obce nemajú ani na základné potreby, nie na platbu do takýchto systémov podpory, pričom historicky môžu mať významné pamiatky vo svojom katastri. Vyššie uvedeným spôsobom by sme získali dostatočný balík financií na postupnú obnovu regiónov a ich rýchly rozvoj v oblasti cestovného ruchu.)

- **Model financovania:**

1. **fixná časť príjmu cca 25 mil. € cez združenie zdrojov:**

- 12,5 mil. € - dotácia na kultúrne dedičstvo zo strany OSSD a VÚC - (730 € x počet pamiatkových objektov, pričom OSSD dá 2 tretiny a príslušné VÚC 1 tretinu.)
- 12,5 mil. € - dotácia na umenie zo strany FPU (2,30 € x počet obyvateľov)

2. **flexibilná časť max. cca 8 mil. € zriaďovateľa:**

- 8 mil. € - vklad zo strany zakladateľov (1,53 € x počet obyvateľov)

³⁰ Porovnaj Hudobný fond. Správa o činnosti 2019:

https://www.hf.sk/doc/2019_Sprava_o_cinnosti_za%20rok_%202019.pdf (14. 5. 2020, s. 18).

³¹ Porovnaj Správa o činnosti Literárneho fondu v roku 2018. V Bratislave, 12. 02. 2019:

http://litfond.sk/subory/Spr%C3%A1va_o_%C4%8Dinnosti_LF_v_r._2018_-_roz%C5%A1%C3%ADren%C3%A1.pdf (14.5.2020, s. 72).

³² Porovnaj Fond výtvarných umení. Výročná správa. Podporná činnosť – 2019.

http://www.fvu.sk/cms_files/Dokumenty/Vrone_spravy/Sprava_2019_Podporna_innos_1.pdf (14. 5. 2020, s.1).

³³ Porovnaj: webové stránky VÚC.

³⁴ Porovnaj: webové stránky VÚC.

3. motivačná časť cca max. 17 mil. € zo strany FPUKD:

- 17 mil. € - motivačná časť zo strany FPU na umenie (3,05 € x počet obyvateľov)

4. Čo získame touto zmenou?

Novú štruktúru kultúry v SR:

- Celonárodná profesionálna kultúra (napr. SND)
- Regionálna profesionálna nezriaďovaná / zriaďovaná kultúra
- Miestna osvetovo-kultúrna činnosť (zameraná najmä na tradície a folklór a pod.)

Spoluprácu

Vznikne výrazná spolupráca s umenovedným a humanitným vedeckým prostredím + MZVaEZ SR + RTVS – média (každá organizácia si bude chcieť robiť vlastnú reklamu aktivít) + Celonárodné kultúrne inštitúcie + ZUŠ (významná spolupráca na umeleckých aktivitách) + cirkev a pod. Pre absenciu komerčných reklám by zo spolupráce s RTVS mohla vzniknúť možnosť, aby jednotlivé regionálne kultúrne inštitúcie mali vo verejnoprávnej inštitúcii svoj reklamný čas výlučne na propagáciu svojich najvýznamnejších kultúrnych podujatí.

Rozvoj

- *Významnú obnovu kultúrneho dedičstva*
- *Zásadný rozvoj umenia a umelecko-remeselnej činnosti v jednotlivých regiónoch (napr. aj pri COVID – 19)*
- *Vyššiu zamestnanosť marginalizovaných skupín*
- *Výrazný rozvoj cestovného ruchu*
- *Pozitívny estetický vnem z krajiny*
- *Aktivizáciu pre oblasť kultúry*
- *Uplatnenie umelcov a humanitne vzdelaných ľudí*
- *Spoluprácu s umenovednými vedeckými pracoviskami SAV a VŠ, ZUŠ, kultúrными inštitúciami v regióne a pod.*
- *Merateľné finančné ukazovatele*

- *Zásadné zníženie časovej nákladnosti, no nie na úkor kvality dokumentácie a výskumu kultúrneho dedičstva s knižným výstupom za každý okres, keďže za aktuálne nastavených podmienok bude tento proces trvať 395 rokov (Ide o projekt PAMIS PÚ SR)!³⁵ Zapojením regionálnych pracovníkov novej organizácie, SAV a VŠ možno tento proces zvládnuť zásadne rýchlejšie. Ak spracovanie jedného okresu doteraz trvalo 5 rokov a nové regionálne kultúrne organizácie budú spravovať najviac 6 okresov, tak sa daný proces dá miesto dnešných 395 rokov zvládnuť už za 60 rokov.*

Kontrola

Organizácie budú mať kvalitné štandardy fungovania a hospodárenie bude zverejňované ako open data, pričom sa vytvorí čo najtransparentnejší model fungovania. Rovnako bude centralizované podávanie žiadostí ako aj zverejňovanie všetkých dokladov.

5. Modelový príklad pri 50 mil. €:

Názov organizácie: Regionálna kultúrna organizácia Gemer (okres Revúca, Rožňava, Rimavská Sobota). Konkrétne rozdelenie súm na jednotlivé priority bude už v kompetencii jednotlivých regionálnych organizácií, ktoré budú následne vykonávať vlastnú kultúrnu činnosť, ako aj organizovať kultúrne podujatia. Zároveň však vytvoria vlastné grantové schémy pre rôzne organizácie hlavne v regióne a jednotlivcov.

Rozpočet spolu: 1 815 320 € / rok (celkový rozpočet Gemera vychádza z Tabuľky 2)

- 907 320€ – obnova kultúrneho dedičstva
 - 605 107 € – grantový systém na významné nehnuteľné pamiatky (Kaštieľ Coburgovcov Jelšava, Evanjelický, a.v. kostol v Štítniku, Kaštieľ Ožd'any)
 - 302 213 € – grantový systém pre kultúrne pamiatky, ktoré potrebujú menšie investičné náklady (Kostoly Gotickej cesty...)
- 907 320 € – správa a umelecká činnosť

³⁵ Porovnaj Revízia výdavkov na kultúru – priebežná správa: <http://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturej-politiky-/revizia-vydavkov-33c.html> (13.5.2020, s.46).

- 500 000 € – zásadné umelecké projekty, pričom možno uviesť aspoň základný príklad najmä potenciálnych hudobných aktivít. Zároveň pôjde o hlavný grantový systém, z ktorého sa budú financovať kľúčové projekty rôznych uchádzačov vrátane externistov (umelci, či umelecké agentúry a pod) či externých organizácií.
 - ◆ Svetový organový festival – centrum Evanjelický kostol v Štítniku v ktorom je umiestnený dochovaný neskororenesančný organový pozitív z roku 1639 + ďalšie nástroje Gemera z dôvodu ich značnej zvukovej autenticity.
 - ◆ Festival vážnej hudby v muránskom kameňolome pod Muránskym hradom – obdobne ako v Rímskom kameňolome v Rakúsku avšak v Muráni bez potreby akustického ozvučenia³⁶
 - ◆ Medzinárodný kultúrny festival prvých gymnázií EÚ³⁷
 - ◆ Hudobný festival Márie Basilides pochádzajúcej z Jelšavy, ktorá bola na začiatku 20. storočia považovaná za jednu z najvýznamnejších operných speváčok doby.
 - ◆ Leto s Bélom Bartókom na Gemerí
 - ◆ Súťaž medzinárodných speváckych zborov v kostoloch na Gotickej ceste Gemera
 - ◆ Medzinárodný folklórny festival na Muránskej Zdychave
- 32 320 € – špecializovaný grantový systém pre obce, mestá a ZUŠ – nákup nových klavírov (posledné sa kupovali pred rokom 1989 a dnes už nespĺňajú umelecké požiadavky), nové palubovky pre baletné/tanečné predstavenia

³⁶ Porovnaj V kameňolome pod hradom bude hrať košická filharmónia. MY Novohrad, 31. 8. 2011: <https://mynovohrad.sme.sk/c/6036934/v-kamenolome-pod-hradom-bude-hrat-kosicka-filharmonia.html> (28.5.2020).

³⁷ Konferencia Prvých gymnázií V4 prebehla v roku 200911 Revúcej, kde podpísali dohodu o kultúrnej spolupráci.

- 75 000 € – malý grantový systém pre vedu a výskum (mimo pamiatkových výskumov) + vydavateľská činnosť a konferencie
- 25 000€ – grantový systém pre medziregionálnu kultúrnu spoluprácu (napr. aspoň 5 organizácií z aspoň 3 regiónov) na princípe Visegrad Fund.
- 25 000 € – doplnková umelecká činnosť pre drobné špecifiká, ktoré nie je potrebné realizovať prostredníctvom hlavných projektov³⁸
- 150 000 € – správa a základný odborný tím (Super-hrubá mzda cca 20 000 € za rok predstavuje možnosť zamestnať 7 ľudí, pričom 20 000 € zostane na správu. Členovia tímu napr.: muzikológ, organológ, historik (Spolupráca s Múzeom Betliar), historik umenia, literárny historik, etnológ, muzikoetnológ, archeológ (spolupráca s Gemersko-Malohontským Múzeom v Rimavskej Sobote), jazykovedec, reštaurátor, grafik, promotér, organista, operný spevák, klavirista. Tento tím bude primárne riadiť a realizovať obnovu kultúrneho dedičstva a vykonávať vlastnú umeleckú činnosť, ako aj organizovať rôzne kultúrne podujatia, najmä hlavného charakteru. V zásade nepôjde len o agentúrnu prácu, ale profesionálny výkon v každom odbornom zameraní.
- 50 000 € -- štipendijný grantový program predovšetkým pre študentov
- 50 000 € - rezervný fond

³⁸ Porovnaj Mikrogranty <https://www.palenik.sk/mikrogranty> (28.5.2020).

6. Záver

Možno konštatovať, že aj regióny potrebujú dostupnú profesionálnu zriadenú a nezriadenú kultúru a rozvoj či obnovu kultúrneho dedičstva. Čím viac budú uvádzané zložky kultúry prítomné v regiónoch, tým väčšmi možno očakávať aj ich (komplexný) rozvoj, pričom o rôznych podobách zmeny sa dá ďalej diskutovať. Na základe našich poznatkov a skúseností s doterajším systémom ale veríme, že decentralizácia financovania a riadenia kultúry na úroveň prirodzených regiónov s ich samotným širokým zapojením prinesie očakávaný rozvoj. K stabilnému financovaniu zároveň prispeje aj stanovenie minimálnych finančných štandardov pre rozvoj kultúrneho dedičstva a umenia, ktoré bude môcť rešpektovať aj decízna sféra najmä Ministerstvo financií SR.

V rámci predbežnej vízie navrhujeme hrubú víziu mechanizmu financovania najmä nezriadovanej regionálnej kultúry (pričom rozpočty doterajších národných inštitúcií a organizácií VÚC a z väčšiny pri obciach a mestách zostávajú nezmenené), ktorý si vyžaduje jemnejšie dopracovanie so zohľadnením množstva ďalších faktorov. Detailný návrh konkrétnej podoby tohto kľúča by mal vziť z práce expertnej skupiny či poradného orgánu, ktorý by bol poverený návrhom reformy financovania a riadenia nezriadovanej regionálnej kultúry.